

Навчально-тематичний план

1 клас

34 години (4 год – резервних)

№ з/п, к-сть год	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учня
I. З ЧОГО ПОЧИНАЄТЬСЯ БАТЬКІВЩИНА (9 год)		
1 год	Батьківщина – рідна країна, земля батьків, дідів та прадідів	Учень/учениця: - усвідомлює, що Батьківщина розпочинається із себе, своєї родини, свого найближчого довкілля; - пояснює походження слів “Батьківщина”, “Україна”, свого прізвища, назви свого населеного пункту; - розповідає історію походження державних і народних символів; - розуміє їх значення у житті людей; - дотримує правил поведінки під час слухання (виконання) Гімну України; - усвідомлює необхідність шанування державних і народних символів, української мови; - виявляє бажання творити ідеї, втілювати їх у життя; - розуміє і пояснює значення оберегів, виготовляє їх
2 год	Стежками маленької батьківщини Назва краю, де ти живеш, міста (села, селища). Відомі люди рідного поселення.	
3 год	Народні і державні символи України – святині українського народу Прапор, Герб, Гімн, історія їх походження. Символіка державних кольорів. Без верби і калини нема України.	
1 год	Мова наша солов'їна	
2 год	Обереги маленького українця Практична робота. Виготовлення прикрас-оберегів (синьо-жовтих квіточок, віночків, амулетів тощо, на вибір)	

10

II. МИ – МАЛЕНЬКІ ГРОМАДЯНИ УКРАЇНИ (6 год)		
2 год	Людина, дитина, громадянин Право дитини на життя, ім'я та громадянство. Дослідження “Що в імені моїм? Чому мене звати саме так?”	Учень/учениця: - знайомлюється з поняттями “людина”, “дитина”, “громадянин”, “суспільство”; - усвідомлює важливість права дитини на життя, ім'я та громадянство; - пояснює значення свого імені; - має уявлення, що таке правило, мораль, закон; - розуміє необхідність їх виконання; - ознайомлюється з конкретними правилами поведінки в сім'ї, у школі; - розуміє, які вчинки заборонені мораллю і законом; - уміє оцінювати власні дії і дії інших людей з позиції дотримання правил поведінки; - пояснює, як правильно обирати спосіб поведінки відповідно до життєвих обставин; - виявляє уміння спільної діяльності
1 год	Суспільство Правила, за якими живуть люди у суспільстві. Мораль як прояв добра, доброго ставлення.	
1 год	Закон Необхідність законів у суспільстві. Конституція – Основний закон держави.	
1 год	Найкращий клад – коли в сім'ї лад Моя родина і я. Мир і злагода в родині – запорука щасливого життя.	
1 год	Школа і клас – рідний колектив Правила шкільного життя	
III. У КОЛІ ДРУЗІВ (2 год)		
1 год	“Якщо я на тебе не схожий, я цим тебе зовсім не ображаю, а, навпаки, обдаровую” (А. Екзюпері) Людське різноманіття українського народу.	Учень/учениця: має уявлення про те, що на українській землі живуть представники різних національностей, народів, які мають свою культуру, звичаї, традиції;

11

1 год	Представники інших націй у наших громадах. Краса самобутньої культури кожного народу. Свято “Вінок дружби”	• <i>ознайомлюється</i> із загальними принципами поваги до себе та інших; • <i>розуміє</i> важливість таких моральних чеснот, як повага, дружба, рівність, розуміння, добросусідство, взаємодопомога, згода, довіра; • <i>виявляє</i> уміння спільної діяльності
IV. ПОДОРОЖ У МИНУЛЕ (4 год)		
1 год	Загадкові трипільці Найдавніші хлібороби на українських землях. Дивосвіт культури “мальованої кераміки”.	Учень/учениця: • <i>пояснює</i> терміни історія, розкопки, археологи; • <i>має</i> початкове уявлення про давніх людей, що населяли терени України в давно минулі часи; • <i>сприймає</i> нескладну науково-пізнавальну інформацію; • <i>відтворює</i> з допомогою вчителя її зміст; • <i>змальовує</i> словесні картини до епізодів, <i>розповідає</i> за малюнками чи з використанням опорних слів; • <i>застосовує</i> набуті знання, <i>відтворює</i> реалії давніх часів
1 год	Легендарні скіфи Своєрідність скіфської культури.	
1 год	Слов’яни – предки українців Легенди і міфи слов’ян. Легенда про походження Києва.	
1 год	Екскурсія до краєзнавчого музею Археологічні пам’ятки мого краю	
V. ДИВО-УКРАЇНА (8 год)		
3 год	Народна іграшка Чим цікава народна іграшка? Різноманіття матеріалів, з яких виготовляли іграшки.	Учень/учениця: • <i>ознайомлюється</i> з різними видами народної творчості;

12

3 год	Майстер-клас. (Заняття-гра з використанням природних матеріалів.) Виготовлення дитячого посуду, ляльки-мотанки, інших іграшок (на вибір). Виставка саморобних дитячих іграшок Давай-но пограємось! Українські народні дитячі ігри. Забавлянки, або утішки, потішки, чукалки. Хороводи, ігри-танці. Рухливі народні ігри.	• <i>розуміє</i>, що народна іграшка – унікальне явище культури українців; • <i>висловлює</i> шанобливе, бережне ставлення до народної іграшки та її творців, бажання виявляти свою творчість у виготовленні іграшок, граючи в народні ігри, <i>ознайомлюється</i> із традиціями свого народу, його звичаями та обрядами; • <i>виявляє</i> бажання бути кмітливим, сильним, витривалим, спритним, винахідливим; • <i>вчиться</i> напружувати зусилля, керувати собою, бути точним, додержуватися правил поведінки, діяти в колективі • <i>володіє</i> найпростішими навичками пошукової роботи; • <i>збагачує</i> свій досвід іграми попередніх поколінь; • <i>виявляє</i> вміння творчо інтерпретувати гру, пристосовувати її до сьогодення
2 год	Проект "Улюблені ігри бабусь і дідусів"	
1 год	Підсумковий урок "Україна – наш спільний дім"	Учень/учениця: • <i>має</i> уявлення про себе, свою родину як частку України; • <i>розуміє</i> зв'язки між усіма поколіннями українців через спільність території, природного довкілля, мови, народної культури;

13

		виявляє почуття гордості за свою державу, сім'ю, народ, шанобливе ставлення до батьків, старших людей та дружелюбне ставлення до своїх однолітків
4 год	Резервні години (4 год)	

2 клас

34 години (4 год – резервних)

№ з/п, к-сть год	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учня
І. БАТЬКІВЩИНА МОЯ – УКРАЇНА! (10 год)		
1 год	Україна – незалежна держава Свято Незалежності. Державні символи України. День Державного прапора України.	Учень/учениця: - усвідомлює свою належність до держави України; - тлумачить поняття "Батьківщина", "держава Україна", "символи держави", "столиця", "народ", "влада"; - шанує державні символи; - володіє найпростішими навичками поведінки в урочистих ситуаціях у пам'ятних місцях; - знає ім'я і прізвище Глави Держави; - показує на карті світу та Європи Україну;
1 год	Україна на карті Європи, світу Київ – столиця держави. Інтерактивна гра "Склади карту України".	
2 год	Кращої, ніж рідна, мови не буває "Коли говориш, як належить Слово чисте, мов роса... І від тебе теж залежить Мови рідної краса" (Д. Білоус)	

14

3 год	Мовний практикум "Як боротися із суржи-ком?" Українські народні символи та обереги Рідна хата – наша берегиня. Традиції, пов'язані із заселенням, прикрашанням хати. Хатній інтер'єр (комп'ютерна гра, конструювання, будівництва-моделювання). Давні традиції в сучасному інтер'єрі. Садок вишневий коло хати. (Рослинна і тваринна символіка українців.) Практична робота Виготовлення оберегів у дім.	- складає із пазлів адміністративну карту України; - з повагою ставиться до української мови як до мови українського народу, державної мови України; - підвищує свою культуру мовлення; - пояснює особливості побудови та інтер'єру української хати, значення білого кольору в її оздобленні; - розповідає повір'я, пов'язані із заселенням, прикрашанням хати; - знає назви елементів хати, речей домашнього вжитку; - розуміє значення охайності, дотримання порядку та чистоти в оселі; - виявляє інтерес до рослинної та тваринної символіки українців, прагнення використати їх у виготовленні оберегів, прикрас для будинку, бажання використати давні традиції в сучасному інтер'єрі; - розповідає про головні особливості природи рідного краю, найвизначніші міста, архітектурні споруди, відомих людей регіону
3 год	Люби і знай свій рідний край Найбільші міста. Пам'ятки природи, архітектури, історії. Вони славили наш край (відомі люди). Фотовиставка. Ми любимо свій край	

15

II. МИ – МАЛЕНЬКІ ГРОМАДЯНИ УКРАЇНИ (7 год)		
2 год	Я – громадянин Право дитини мати рівні з усіма права і свободи. Знай свої права й обов'язки.	Учень/учениця: • розуміє поняття “дитина”, “громадянин”, “суспільство”, “мораль”, “закон”; • усвідомлює основні права та обов'язки дитини, дотримується звичаїв української родини; • визначає потреби та інтереси сім'ї, права та обов'язки членів родини; • розрізняє і пояснює відмінність між потребами та бажаннями; • пояснює правила, за якими живе школа, права й обов'язки школярів; • розуміє, які вчинки заборонені мораллю і законом
2 год	Міцна сім'я – міцна держава Традиції та цінності української сім'ї. Взаємні права та обов'язки батьків і дітей.	
3 год	Моя школа Права й обов'язки учнів. Клас як колектив. Самоврядування класу. Товаришування у класі. Конфлікти у класі та шляхи їх розв'язання. Тренінгове заняття “Конфлікт і спілкування”	
III. МИ – РІЗНІ, АЛЕ МИ – ЄДИНІ (2 год)		
1 год	“Є кордони між мовами, але нема кордонів між серцями” (Р. Гамзатов) Представники інших націй у наших громадах; їх культура, традиції, звичаї, особливості кулінарії.	Учень/учениця: • пояснює, що в нашій країні живуть представники різних національностей, народів, які мають свою культуру, звичаї, традиції; • наводить приклади проявів поваги до національних традицій, звичаїв та обрядів інших народів;
1 год	Усний журнал “Дружби золоті мости”	

16

		• усвідомлює важливість таких моральних чеснот, як повага, дружба, рівність, розуміння, добросусідство, взаємодопомога, згода, довіра; • виявляє приклади досвіду спільної діяльності
IV. ПЕРШІ БУДІВНИЧІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ (5 год)		
1 год	Київська Русь – могутня європейська держава	Учень/учениця: • ознайомлюється із життєписами відомих князів: Володимира Великого, Ярослава Мудрого, Володимира Мономаха, Данила Галицького, визначає їх роль у зміцненні земель Київської Русі, просвітницькій місії; • встановлює зв'язок сучасних українських та середньовічних слов'янських традицій; • розповідає про князя Володимира як Святителя України-Руси; • висловлює своє ставлення до нього; • використовує історичні джерела; • пояснює (з допомогою вчителя) важливість наказу Ярослава Мудрого до синів жити в мирі й злагоді; • пояснює (з допомогою вчителя) важливість повчань Володимира Мономаха шанобливо ставитися до кожної людини, берегти свою Батьківщину
1 год	Володимир Великий – апостол Святої віри.	
1 год	Наказ Ярослава Мудрого своїм синам	
1 год	Повчання Володимира Мономаха	

17

1 год	Данило Галицький – король Русі	• розповідає про діяльність Данила Галицького – об'єднувача та захисника Руської землі
V. ЯК У НАС В УКРАЇНІ... (5 год)		
1 год	Якого ми роду-племени? Традиції, звичаї народу – неписані закони, якими керуються в найменших, щоденних, і найбільших, всенародних, справах.	Учень/учениця: • пояснює поняття “традиції”, “звичаї”, “обряди”; • демонструє, що знання традицій збагачує людину, наближає її до пізнання історії рідного краю, свого народу, робить її мудрішою;
1 год	“Хліб – батько, а вода – мати” Поважне і трепетне ставлення українського народу до води і хліба.	• виявляє інтерес до українських народних звичаїв; шанобливе ставлення до родинних і народних традицій;
2 год	Благослови мати весну закликати Історія та народні звичаї і традиції весняних свят українців. Великодні свята.	• знає українські традиційні гаївки, веснянки; • розуміє необхідність вивчення, збереження та втілення їх у життя;
1 год	Писанкарство – старовинне мистецтво наших предків. Практична робота Створення писанки	• оволодіває навичками виконання фольклорних творів; • усвідомлює, що вивчення писанкарства важливе для збереження нашого духовного спадку; • знає послідовність створення писанки; • виявляє бажання до творчої роботи
1 год	Підсумковий урок “Україна – наш спільний дім”	Учень/учениця: • має уявлення про себе, свою родину як частку України;

18

		• розуміє зв'язки між усіма поколіннями українців через спільність території, природного довкілля, мови, народної культури; • виявляє почуття гордості за свою державу, сім'ю, народ і бажання бути корисним Україні
--	--	---

3 клас

34 години (4 год – резервних)

№ з/п, к-сть год	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учня
I. МОЯ ДЕРЖАВА – ВІЛЬНА, НЕЗАЛЕЖНА УКРАЇНА (12 год)		
5 год	Споконвічне прагнення українського народу до життя в незалежній державі Запорізька Січ – вільна козацька республіка. Формування козацької держави (Гетьманщини). Українська Народна Республіка (УНР) – Українська держава, що існувала в 1917–1920 роках. Герої Крут – взірці патріотизму і жертвості.	Учень/учениця: • усвідомлює, що незалежність – символ споконвічного прагнення українського народу; • пояснює терміни “держава”, “Україна”, “республіка”, “гетьман”, “декларація”, “соборність”, “суверенітет”, “референдум”; • розповідає про тяжку і тривалу боротьбу за національне визволення, утвердження власної державності та єдності; • висловлює елементарні оцінні судження про історичні події та особи; • виявляє повагу до історичного минулого України

19

1 год	Урочисте проголошення 22 січня 1919 року на Софійському майдані в Києві універсалу про об'єднання УНР і ЗУНР у соборну Україну. День Соборності України. Без мови у світі нас немає Значення мови в житті суспільства, держави та людини.	• <i>знає</i>, яке місце посідає українська мова у світі за милозвучністю, лексико-граматичним багатством, кількістю мовців; • <i>розуміє</i> важливість вивчення, використання і досягнення високого володіння державною мовою; з повагою <i>ставиться</i> до української мови як до мови українського народу, державної мови України; • <i>усвідомлює</i>, що вишивка – національна святиня, яка несе в собі духовне багатство, високу мудрість і традиційний зв'язок багатьох поколінь; • <i>розуміє</i> символіку візерунків та кольорів на вишивці; • <i>прагне оволодіти</i> вмінням вишивати, прикрашати вишивкою свій одяг, оселю; • <i>усвідомлює</i> необхідність вести краєзнавчу пошукову та дослідницьку діяльність; • <i>знає</i> особливості символіки свого краю, найвідоміших людей, пам'ятки природи, історії та архітектури; • <i>уміє</i> оформляти і презентувати результати власних досліджень; • <i>здійснює</i> пошук друзів із різних куточків України
3 год	Національна вишивка – оберіг і символ України Вишиванка – символ здоров'я, краси, щасливої долі. Рушник вишиваний як долі стежина... Вишиті ікони, картини – високе мистецтво українців, місцеві особливості та символіка. Фотовиставка. Вишивка – оберіг мого дому, моєї сім'ї.	
3 год	Мій рідний край – частинка України Огляд літератури про рідний край. Робота в дослідницьких групах, створення проєктів "Сторінками історії рідного краю. Народження рідного міста (села)", "Символіка нашого краю (геральдика, прапори) – відображення багатих духовних традицій на роду", "Чим пишається наш край", "Отакі ми з тобою, земляче".	

20

	Алея єдності. Пошук друзів у різних куточках України. Представлення результатів своїх проєктів новим друзям	
II. ВЧИМОСЯ БУТИ ГРОМАДЯНАМИ (4 год)		
1 год	Закон і люди Конституція – Основний закон держави. Моральні цінності українського народу.	Учень/учениця: • <i>усвідомлює</i> себе громадянином Української держави, свою належність до українського суспільства, необхідність толерантних взаємин між людьми;
1 год	Моя родина – частина України Культура взаємин в українській родині. Взаємні права та обов'язки батьків і дітей.	• <i>наводить приклади</i> з усної народної творчості про перемогу добра над злом;
1 год	Моя школа Права й обов'язки учнів. Клас як колектив. Самоврядування класу. Товаришування у класі. Конфлікти в класі та шляхи їх розв'язання.	• <i>має уявлення</i> про родину як частину загальноукраїнської спільноти, обов'язки членів родини; • <i>пояснює</i> правила, за якими живе школа, права й обов'язки школярів;
1 год	Практична робота Створення Статуту класу	• <i>розуміє</i> потребу виконувати Правила для учнів, підтримувати порядок у класі, школі; • <i>уміє оцінювати</i> свої дії і дії інших людей з позиції дотримання правил поведінки
III. МИ – НАЦІЯ ЄДИНА, ТВОЇ МИ ДІТИ, УКРАЇНО! (7 год)		
2 год	Історичні та етнографічні регіони України Карта історико-етнографічного районування України. Розмаїття територіальної етнічності	Учень/учениця: • <i>називає</i> головні історико-етнографічні області в Україні;

21

2 год	населення України, що формувалося історично та під впливом природних чинників. <i>Практична робота</i> Виготовлення емблеми – символу толерантності. У звичаях, традиціях народу ти душу України пізнавай...	• показує їх на карті; • вирізняє локальні групи українців на основі відмінностей традиційного одягу, звичаїв, харчування, мовно-діалектних особливостей; • знає природні, історичні, культурні, господарські особливості свого регіону; • розуміє поняття “толерантність”; • виявляє уяву, фантазію, творчу активність; • усвідомлює взаємозалежність людини і природного довкілля; вплив природи на види діяльності; • знає українські традиційні колядки, щедрівки; • розуміє необхідність вивчення, збереження та втілення їх у життя; • оволодіває навичками виконання фольклорних творів • має уявлення про українську традиційну культуру на прикладах гостинності, доброзичливості українців, творчого мислення (оздоблення побутових речей, одягу, посуду тощо), працелюбності (охайність оселі, одягу, господарського майна); • виявляє якості толерантної особистості, готовність до спільної діяльності, творчої праці;
1 год	Улюблені зимові свята українців. (Своєрідність регіональних особливостей традицій і звичаїв українського народу). Проект “Чим хата багата, тим і гостям рада” Національні традиції та регіональні особливості приймання гостей в українській сім’ї, прикрашання свого будинку, приготування страв.	
2 год	Гарна дівчина, як у лузі калина Що тобі до лиця? Традиційний український одяг різних регіонів України. Елементи українського народного вбрання в сучасному одязі. <i>Практична робота</i> Плетемо віночок, нанизуємо намисто	

22

		• розпізнає корисні і шкідливі традиції святкування • усвідомлює, що одяг людини має не лише практичне призначення, а й велику естетичну сутність; • розуміє, що використання українських народних мотивів у сучасному дизайні одягу є виразом національної самосвідомості; • пояснює регіональну специфіку декорування одягу; • виявляє готовність до творчої праці
IV. КОЗАЦЬКОМУ РОДУ НЕМА ПЕРЕВОДУ (7 год)		
2 год	Запорізька Січ – колыска волі українського народу Утворення Запорізької Січі. Звичаї, побут, військове мистецтво козаків.	Учень/учениця: • розуміє, що козацтво в Україні – явище самобутне, національне, суто народне; • висловлює своє ставлення до гетьманів славного українського козацтва; • виявляє почуття патріотизму, національної гордості, любові до України; • розуміє значення народних традицій, родинних свят для здоров’я; • розповідає про свої улюблені свята;
3 год	Наша слава – козацька звитяга Непереможний гетьман – Петро Конашевич-Сагайдачний. Богдан Хмельницький – засновник Української Козацької держави. Іван Сірко – славний кошовий отаман Війська Запорозького Низового.	

23

1 год	Стежками козацької слави Традиції українського козацтва в нашому краї. (Дослідження).	• виявляє бажання вести краєзнавчу пошукову та дослідницьку діяльність;
1 год	Практична робота "Напиши лист другові". Козацькі розваги (спортивно-патріотична гра).	• <i>знає і пояснює</i> прислів'я та приказки про козацтво;
1 год	Підсумковий урок "Україна в нас одна"	• <i>усвідомлює</i> , що воля й незалежність, фізична сила і здоров'я – найвищі цінності людини; • <i>прагне дотримуватися</i> здорового способу життя; • <i>плекає</i> громадянські почуття через пізнання України, її культури, традицій у процесі спілкування з однолітками різних регіонів; • <i>усвідомлює</i> свою причетність до національної історії, культури, державотворення, сучасного і майбутнього своєї Батьківщини

4 клас

34 години (2 год – резервних)

№ з/п, к-сть год	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учня
І. УКРАЇНА – НЕЗАЛЕЖНА ДЕМОКРАТИЧНА ДЕРЖАВА (12 год)		
4 год	Як Україна здобула незалежність? Декларація про державний суверенітет України.	Учень/учениця: • <i>визначає</i> Україну як незалежну державу в світовому співтоваристві, її демократичний напрям

24

1 год	"Живий ланцюг" до Дня Злуки ЗУНР та УНР 22 січня 1990 року. День Соборності України. Акт проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р. Референдум 1 грудня 1991 р. і вибори Президента України. Історичне значення проголошення незалежності України. Яку державу називають демократичною?	розвитку щодо внутрішньої та зовнішньої політики; • <i>розрізняє</i> поняття "соборна", "суверенна", "демократична", "парламентська" республіка; • <i>розповідає</i> про основні події проголошення незалежності; • <i>висловлює</i> своє ставлення до історичних подій • <i>виявляє</i> патріотичні почуття, шанобливе ставлення до українського народу, шанованих у суспільстві людей, до державних символів;
1 год	Батьківщина – мати, умій за неї постояти Народна педагогіка про ставлення до держави. <i>Практична робота</i> Проект "Народ скаже, як зав'яже"	• <i>вживає</i> у мовленні прислів'я та приказки; • <i>уміє оформляти і презентувати</i> результати власних досліджень; • <i>сприймає</i> мову як міру культури людини й народу, єдності суспільства, втілення народного духу українців;
3 год	"Рідна мова – мати єдності, батько громадянства і сторож держави". (Мікалоюс Даукша) Збереження природи, мови і традиційної культури як гарант збереження державності. Вивчай і пізнавай свій рідний край Українські традиції: із покоління в покоління. Традиції й свята осіннього періоду.	• <i>усвідомлює</i> , що дбайливе ставлення до природи, збереження мови і традиційної культури необхідно для процесу державотворення; • <i>прагне вдосконалювати</i> своє мовлення; • <i>має цілісне уявлення</i> про календарно-обрядове коло українців; • <i>досліджує</i> традиції та свята осіннього періоду, <i>ознайомлюється</i> з основними прикметами осені;

25

3 год	“Українська пісня – бездонна душа українського народу”. (О. Довженко) Роль і місце пісні в житті українців. Значення історичних пісень у житті народу. Патріотичні пісні. Фестиваль родинної творчості “Співоча родина”	• прагне до самоосвіти та пошукової діяльності; • усвідомлює, що українська пісня – це важлива частина духовного життя народу, що супроводжує український народ упродовж усієї історії його існування; • збагачує знання про українську народну пісню, розуміє її життєвий зміст; • вивчає традиції та пісні своєї родини; • виявляє навички пошуково-дослідницької роботи
-------	---	--

II. Я – ГРОМАДЯНИН ВІЛЬНОЇ УКРАЇНИ (4 год)

1 год	Закон і мораль в українському суспільстві і твоєму житті Добро – одна з основних категорій української етики. “Золоте правило” моралі.	Учень/учениця: • розуміє поняття “мораль”, “аморальність”, “закон”, “правопорушення”; • усвідомлює, які вчинки заборонені мораллю і законом; • наводить приклади з усної народної творчості про перемогу добра над злом; • оцінює власні дії і дії інших людей з позицій дотримання правил поведінки; • розуміє роль самовиховання позитивних звичок, їх цінність; • усвідомлює роль родини як особливого осередку у вихованні людини;
1 год	Я – дитина своїх батьків, українського народу Українська родинна педагогіка.	
2 год	Найважливіші цінності життя Втілення загальнолюдських цінностей у права дитини. Як захищати свої права. Документи, які визначають права дитини. Організації, що стоять на захисті прав дитини.	

26

	<i>Практична робота.</i> Обговорення конфліктних життєвих ситуацій	• називає відмінні риси української родинної педагогіки: любов, доброзичливість, взаємоповага, пошана до старших у роду, опіка молодших, виховання словом, працею, власним прикладом тощо; • називає міжнародні документи та закони України із прав дитини; • розуміє значення захисту прав дитини в Україні та в світі; • прагне виконувати свої обов’язки; плекає в собі кращі риси українського народу
--	---	--

III. НАРОД УКРАЇНСЬКИЙ – ЄДИНА СІМ’Я (8 год)

1 год	Процес формування етнокультурних особливостей населення України. Самобутність регіональних звичаїв і традицій, народного будівництва, одягу, господарських занять, ремесел, що сформувалися під впливом різноманітних чинників: історичних, кліматичних, політичних, етнічних, географічних тощо.	Учень/учениця: • знає і вміє показати на географічній карті розташування історико-етнографічних районів України; • усвідомлює єдність усіх історико-етнографічних районів України через спільність території, мови, традиційної культури та самобутність регіональних звичаїв та традицій; • плекає допитливість, цікавість до глибшого вивчення феномена України й українства;
2 год	Що край, то звичай. Ремесла та художні промисли українців. Петриківський розпис. Опішнянська кераміка.	

27

2 год	Косівська іграшка. Народні ремесла і художні промисли рідного краю. Проект "Я досліджую і створюю".	• <i>розуміє</i> поняття "гончарство", "ткацтво", "килимарство", "ковальство", "гутництво", "чумацтво"; • <i>знає і шанує</i> господарські традиції рідного краю; • <i>уміє</i> представити цінності своєї родини, громади; • <i>виявляє</i> бажання зберігати і примножувати традиції своїх предків, продовжувати їхні справи, творчо ставиться до своєї праці; • <i>пояснює</i> поняття "хата", "світлиця", "покуть", "піч", "скриня", "сволок"; • <i>усвідомлює</i>, що в традиціях української хати виявляється творча наснага народу, його досвід, знання і художній смак, гармонійна узгодженість різноманітних видів декоративно-ужиткового мистецтва; • <i>розуміє</i>, що використання українських народних мотивів у сучасному інтер'єрі є примноженням традицій предків; • <i>виявляє</i> готовність до творчої праці; • <i>має уявлення</i> про українську традиційну культуру гостинності, доброзичливості українців, працелюбності (охайність оселі, одягу, господарського майна);
	Традиції українського помешкання Інтер'єр української хати: колишнє і сучасне. Традиція прикрашати оселю оберегами. Етнічний стиль у сучасному інтер'єрі українського помешкання. <i>Практична робота</i> Виготовлення оберегів для оселі: "Хлібне дерево" (дідух), Голуби, Різдвяний вінок, Різдвяні павуки. Гість у дім – радість у нім Національні традиції та регіональні особливості приймання гостей в українській сім'ї. Майстер-клас. Накриваємо стіл	

28

2 год	Український традиційний одяг: традиції і сучасність Багатство регіональних різновидів українського костюма. Мальовничість традиційного українського одягу як свідчення високого рівня культури виробництва нашого народу, досконалого володіння численними видами, техніками його оздоблення. <i>Практична робота</i> Прикраси та обереги. (Дівоче намисто, гердан, дукачі, згарда, дробинка)	• <i>виявляє</i> якості толерантної особистості, готовність до спільної діяльності, творчої праці; • <i>розпізнає</i> корисні і шкідливі традиції святкування; • <i>має уявлення</i> про великі культурні надбання українського народу на прикладі українського мистецтва оздоблення одягу та речей побуту; • <i>знає</i> про багатство і мальовничість регіональних різновидів українського костюма; • <i>висловлює шану</i> до надбань попередніх поколінь, бажання продовжувати їхні справи, зберігати і примножувати традиції своїх предків, використовувати їх у своєму житті
-------	--	--

IV. ЖИТТЯ, ПРИСВЯЧЕНЕ НАРОДОВІ УКРАЇНИ (7 год)

1 год	Доля народу в струнах бандури живе...	• <i>розуміє</i> часопросторові зв'язки між різними поколіннями українців на основі спільної історичної долі; • <i>має уявлення</i> про українців як творчих, працьовитих, сміливих і мудрих синів та дочок людства, відданих своєму народові й Батьківщині (поета й мислителя Т. Шевченка, кобзарів-бандуристів, Лесі Українки, М. Грушевського,
1 год	Пророк і геній українського народу.	
1 год	Я буду вічно жити, бо в серці маю те, що не вмирає...	
1 год	Видатний історик України.	
1 год	Чому багатьох українців називають "бандерівцями"?	
1 год		

29

1 год	Їх не можна було змусити мовчати...	С. Бандери, шістдесятників, героїв Майдану та воїнів АТО);
1 год	Воїни світла, воїни добра...	• усвідомлює потребу глибокого вивчення історії України;
1 год	Підсумковий урок "Україна в нас одна". Вправа "Послання миру"	• висловлює своє ставлення до історичних подій; • плекає почуття гордості за свою Батьківщину, її героїв і відповідальності за її майбутнє; • пояснює поняття "толерантність", "терпимість"; • обґрунтовує необхідність толерантних міжетнічних та міжкультурних відносин в Україні; • виявляє якості толерантної особистості; • розуміє зв'язки між усіма поколіннями українців через спільність території, природного довкілля, мови, народної культури, етичних моральних принципів; • свідомо ставиться до виконання громадянських обов'язків; • усвідомлює себе невід'ємною частиною України і пишається цим

Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах
(лист ІІТЗО від 16. 04. 2015 № 14.1/12-Г-227)

ОСНОВИ ГУМАНІСТИЧНОЇ МОРАЛІ

1–4 класи

Автор: В. А. Киричок – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник